

Hallintovaliokunta tiistai 14.05.2024 / HE 27/2024 vp / Asiantuntijalausunto / Moniheli ry

Moniheli ry kiittää kutsusta asiantuntijakuulemiseen liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta. Moniheli on Suomen suurin monikulttuurinen verkosto, johon kuuluu noin 150 kansalaisjärjestöä. Lisäksi Moniheli on kotoutumisen ja monikulttuurisuuden asiantuntijajärjestö. Kommentoimme hallituksen esitystä erityisesti kotoutumisprosessin ja kotoutumiseen ja maahantuloon liittyvän lainsäädännön yhteisvaikutusten näkökulmasta.

Sujuvan maahantulon ja kotoutumisen edellytysten tarjoamisella on tutkitusti positiivinen vaikutus yhteiskunnan vakauteen ja turvallisuuteen. Tästä tarjoaa laajasti dataa esimerkiksi Migrant Integration Policy Index (Mipex), joka kerää dataa yli 50 maan kotoutumiskäytännöistä liittyen useisiin kotoutumisen osa-alueisiin. Mipexin avulla voidaan selkeästi osoittaa korrelaatio kokonaisvaltaisen kotoutumisen ja mahdollisuuksien tasa-arvon sekä yhteiskunnan vakauden ja maahantulijoiden sitoutumisen välillä. Eri taustaisten maahantulijoiden onnistunut kotoutuminen on olennaista Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta. Hallitusohjelmaan on kuitenkin tehty tätä turvallisuutta heikentävä kirjaus, jonka vuoksi myös lakia kansalaisuuden saamisesta on lähdetty muuttamaan.

Moniheli ry kiittää hallituksen esityksessä sitä, että suomen kieltä nopeasti oppivien maahan muuttaneiden osalta uudistus ei merkittävästi muuta kansalaisuuden saamisen olosuhteita. Käytännössä ainoa muutos on aikaisin mahdollinen hetki hakea kansalaisuutta, joka siirtyy neljästä viiteen vuoteen. Kahdeksan vuoden asumisaikavaatimus koskee lopulta sitä osaa maahan muuttaneista, jotka eivät ole oppineet suomen kieltä kansalaisuuden saamisen edellyttämällä tavalla viiden vuoden maassa olon jälkeen. Tämä tarkoittaa sitä, että suurin osa maahan muuttavista saa edelleen kansalaisuuden nykyisessä aikataulussa.

Edellisen argumentin valossa kyseenalaistamme kuitenkin koko lakiuudistusprosessin tarpeellisuuden. Vaikuttaa siltä, että kansalaislain uudistuksen tarkoituksena on lähinnä lähettää Suomen ulkopuolelle viesti siitä, että mahdollisuus asettua tänne pysyvästi on epävarmaa. Kysymmekin, miten tämä palvelee hallituksen tavoitteita lisätä työperäistä maahanmuuttoa ja tehostaa ja nopeuttaa kotoutumisprosessia. Suomi on tällä hetkellä kotoutumisen edelläkävijä. Miksi haluamme romuttaa tämän hyvän kehityksen ja laskeutua pohjoismaiseen normiin, joka on selkeästi aiheuttanut maahanmuuttoon liittyviä haasteita muissa pohjoismaissa?

Monihelin näkökulmasta hallituksen esityksen hälyttävä osa on päätös olla laskematta turvapaikanhakuprosessiin kuuluvaa maassa oleskelua kansalaisuuden saamiseksi tarvittavaan maassaoloaikaan. Katsomme, että esityksessä mainittuja maahanmuuttoviraston käsittelyaikojen nopeutuksia ei ole turvattu riittävällä tavalla, jotta aikataulussa pysyminen varmistetaan. Lisäksi kansalaisuuslain uudistus yhdistettynä kotoutumislain uudistukseen johtaa siihen, että puutteellisen kielitaidon kanssa kahdeksan

vuoden oleskeluajan jälkeen kamppaileva ihminen on jo vuosia sitten poistunut kotoutumiseen liittyvän lainsäädännön piiristä.

Hallitus toteuttaa tällä hetkellä useita maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyviä lainsäädäntöhankkeita. Useat kansalais- ja asiantuntijatoimijat ovat ilmaisseet huolensa hankkeiden puutteellisesta valmistelusta, lyhyistä käsittelyajoista ja negatiivisista yhteisvaikutuksista. Esimerkiksi Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunnossa todetaan:

“Kansalaisuuden saamisen edellytyksenä olevaa asumisaikaa on tarkoitus pidentää, samalla kun esimerkiksi kansainvälistä suojelua koskevista oleskeluluvista tehdään väliaikaisia ja huomattavasti aiempaa lyhyempiä. Lisäksi hallitusohjelman mukaan on myös tarkoitus muuttaa pysyvän oleskeluluvan edellytyksiä niin, että edellytetään aiempaa pidempää asumisaikaa, ja toisaalta sosiaaliturvaa ollaan eriyttämässä niin, että vain pysyvällä oleskeluluvalla oleskelevilla on yhdenvertainen oikeus sosiaaliturvaan. Kokonaisuudessaan yhteisvaikutukset ovat merkittävät. Ne tekevät oleskelusta ja kotoutumisesta epävarmempaa, turvattomampaa ja taloudellisesti haastavampaa sekä lisäävät perustuslain hengen vastaisesti Suomessa oleskelevien ihmisten välistä eriarvoisuutta.”

Kansalaisuuslain muutoksen seuraukset voivat vaikuttaa paperilla pieniltä. Esitetyillä muutoksilla saadaan kuitenkin aikaan ihmisten passivoitumista ja lisään stressiä, pelkoa, epävarmuutta, epäluottamusta yhteiskuntaan, syrjäytymistä ja pahoinvointia. Kaikilla edellä mainituilla on negatiivinen vaikutus yksilön kykyyn oppia uutta ja tuntea itsensä osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Suomella ei ole varaa maahanmuuttoon liittyvän lainsäädännön muutosten kielteisiin seurauksiin.

Lopuksi haluamme kysyä: mikä on se lopputilanne, johon näillä uudistuksilla halutaan päästä? Miksi samaan aikaan tavoitellaan yhteispohjoismaista linjaa ja todetaan, että Ruotsin tielle ei ainakaan haluta päätyä? Kotoutumisen, maahanmuuton ja pakolaisuuden asiantuntijat ovat toistuvasti osoittaneet, että nyt tehtävillä uudistuksilla kurjistetaan haavoittuvassa asemassa olevien maahantulijoiden tilannetta. Nämä ihmiset eivät ole lähdössä pois Suomesta, vaan he jäävät tänne, mutta voivat entistä huonommin. Pahimmassa tapauksessa muutokset johtavat kotoutumisen epäonnistumiseen yhä useamman yksilön kohdalla, ja sitä kautta yhteiskunnan vakauden vaarantumiseen. Vetoamme vakavasti sen puolesta, että Suomea ei viedä siihen pisteeseen, jolta se jo nyt populistisessa retoriikassa näyttää.